

[STIKKTITTEL]

Generasjon ung

Akershus fylkeskommunes strategi for et
samfunn der unge mestrer, deltar og blir
inkludert

[STED OG DATO]

Tittel: Generasjon ung
Type dokument: Temastrategi
Eier/virksomhet: Akershus fylkeskommune
Forfatter: Akershus fylkeskommune
Vedtatt av: Fylkestinget
Dato vedtatt: [Dato]
Saksnummer: 2024/32748

Innhold

Forord.....	4
1 Bakgrunn og kontekst	5
1.1 Bakgrunn for strategien.....	5
1.2 Kunnskapsgrunnlag	5
2 Strategiprosessen.....	7
2.1 Hvordan finne løsninger i en floke som utenforskap?	7
2.2 Hvor kan det finnes en kilde til positiv endring?	7
2.3 Fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle.....	8
2.4 Hva bygger strategien på?	8
2.5 Målsetninger.....	9
2.6 Målgruppe	9
3 Innsatsområder	10
3.1 Innsatsområde 1: Flere veier til kompetanse – fleksible og likeverdige løsninger for elevene	11
3.1.1 Tiltak 1: Fleksibelt løp i hele fylket	12
3.1.2 Tiltak 2: Videreutvikle mestringsverkstedet.....	12
3.1.3 Tiltak 3: Arbeide med overganger	12
3.1.4 Tiltak 4: Skolemiljøsatsing	12
3.2 Innsatsområde 2: Flere skal inkluderes i arbeidslivet	13
3.2.1 Tiltak 5: 1000 nye jobber	14
3.2.2 Tiltak 6: Øke inkluderingskompetansen hos arbeidsgivere	14
3.2.3 Tiltak 7: Fylkeskommunen rekrutterer fra utenforskapet	14
3.3 Innsatsområde 3: Fritid som bygger mennesker og muligheter	15
3.3.1 Tiltak 8: Tilgjengeliggjøre skolebygg.....	15
3.3.2 Tiltak 9: Idrett uten hindringer	15
3.3.3 Tiltak 10: Mobilisere frivilligheten.....	15
3.4 Tiltak på tvers av innsatsområdene	16
3.4.1 Tiltak 11: Ungdomsmedvirkning.....	16

3.4.2 Tiltak 12: Tilpasse egne tilskuddsordninger og satsninger	16
3.4.3 Tiltak 13: Systematisk implementering	16
3.4.4 Tiltak 14: Forbedret samarbeid og tydelige ansvarsområder	16
3.4.5 Tiltak 15: Fylkeskommunen som regional samfunnsutvikler	16
4 Fra strategi til handling – hvordan organisere arbeidet videre?	17

Forord

Ungdomstiden er en avgjørende fase i livet – en tid for utvikling, valg og muligheter. I Akershus fylkeskommune har vi et tydelig ansvar for å gi unge et godt utgangspunkt for å lykkes i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Det handler om å sikre livskvalitet og framtidstro for den enkelte – og om å ivareta et bærekraftig og inkluderende samfunn for alle.

Samtidig vet vi at mange unge møter utfordringer som gjør at de faller utenfor. Konsekvensene av et slikt utenforskap er alvorlige, både for den enkelte ungdom og for samfunnet som helhet. Derfor trenger vi et helhetlig og koordinert løft – tidlig innsats, tverrsektorielt samarbeid og tiltak som er tilpasset den enkeltes behov. Som regional samfunnsutvikler har fylkeskommunen en sentral rolle som koordinator og pådriver, med ansvar for å samle aktører på tvers av sektorer og nivåer, og sikre at innsatsen rettes mot felles mål.

Ungdomshelsestrategien skal bidra til at unge i Akershus mestrer, deltar og blir inkludert. Dette er en investering i fremtiden, både for hver enkelt ungdom og for det samfunnet vi alle er en del av. Sammen skal vi gi flere unge i Akershus muligheten til å lykkes – og til å være en del av fellesskapet, både nå og i fremtiden.

(signeres etter vedtak)

1 Bakgrunn og kontekst

1.1 Bakgrunn for strategien

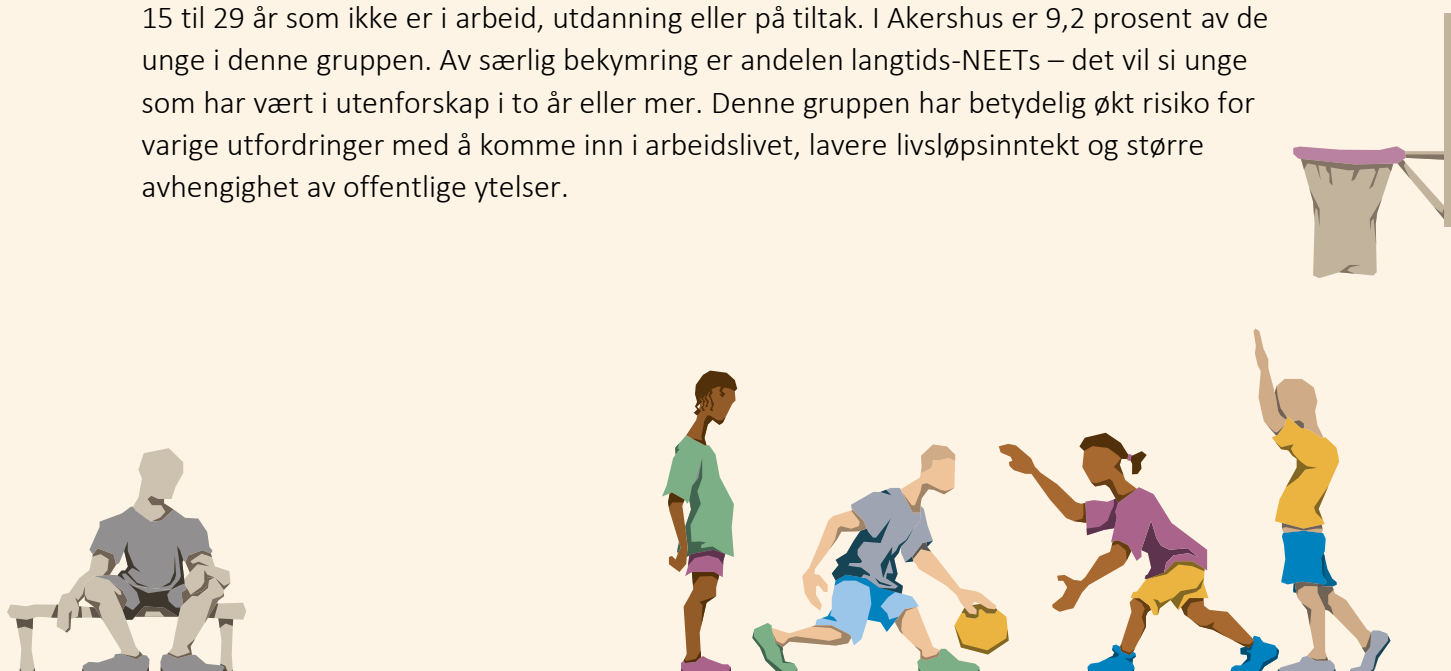
Utviklingen av en Ungdomshelsestrategi er nedfelt i Fylkesrådets politiske plattform for 2024. Målsetningen i strategien er å få flere unge i Akershus gjennom utdanning, og inkludert i arbeids- og samfunnsliv. Målgruppen er unge mellom 15 og 24 år, som trenger ekstra oppfølging for å klare seg i ordinære løp. Arbeidet er forankret på tvers av alle rådsområder i fylkeskommunen, og favner et bredt spekter av samarbeidspartnere - både internt og eksternt.

1.2 Kunnskapsgrunnlag

Ungt utenforskap er en sammensatt og alvorlig samfunnsutfordring med betydelige konsekvenser – både for den enkelte og for samfunnet som helhet. For unge som faller utenfor arbeid, utdanning og aktivitet, innebærer det tap av økonomisk selvstendighet, tilhørighet, mestring og livskvalitet. Dette øker risikoen for psykiske og fysiske helseplager, sosial isolasjon og et varig utenforskap.

På samfunnsnivå fører et høyt utenforskap blant unge til redusert tilgang på arbeidskraft, høyere velferdsutgifter og lavere skatteinntekter. Det er anslått at hver enkelt person som blir stående utenfor arbeidslivet på permanent basis, kan koste samfunnet mellom 20 og 30 millioner kroner i løpet av livet. For å sikre velferdsstatens bæreevne på lang sikt, er det helt avgjørende å redusere antallet unge som står utenfor.

Begrepet NEET (Not in Education, Employment or Training) brukes om personer i alderen 15 til 29 år som ikke er i arbeid, utdanning eller på tiltak. I Akershus er 9,2 prosent av de unge i denne gruppen. Av særlig bekymring er andelen langtids-NEETs – det vil si unge som har vært i utenforskap i to år eller mer. Denne gruppen har betydelig økt risiko for varige utfordringer med å komme inn i arbeidslivet, lavere livsløpsinntekt og større avhengighet av offentlige ytelser.

Flere faktorer øker risikoen for at unge havner i kategorien langtids-NEETs:

- **Sosioøkonomisk status:** Lav sosioøkonomisk status påvirker tilgang til ressurser som utdanning, nettverk og helsetjenester, og vil kunne hindre unge i å fullføre skolegang eller komme ut i arbeid. Lavinntektsfamilier har ofte færre muligheter for støtte og veiledning, hvilket øker risikoen for å falle utenfor arbeid og utdanning.
- **Lav utdanning:** Unge som ikke fullfører videregående skole eller har svake skoleprestasjoner er klart mer utsatt. Uten formell kompetanse reduseres sjansene for å få jobb eller komme videre i utdanningssystemet.
- **Manglende yrkeserfaring:** Mange unge, særlig de som har hatt utfordringer i skolen, har liten eller ingen arbeidserfaring. Dette gjør overgangen til arbeidslivet vanskelig, og øker risikoen for langvarig utenforskap.
- **Innvandrerbakgrunn:** Ungdom med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i NEET-kategorien. I 2022 var 20,9 % av unge innvandrere i Norge utenfor utdanning eller arbeid, sammenlignet med 7,5 % blant øvrig ungdom. Språkbarrierer, kulturelle forskjeller, manglende nettverk og varierende kvalifikasjoner er noen av utfordringene som bidrar til dette.
- **Psykiske helseplager og rusproblemer:** En stor andel unge i NEET-kategorien sliter med psykisk uhelse, som angst, depresjon eller stress. I noen tilfeller er også rusproblematikk til stede. Disse forholdene utgjør store barrierer for å delta i arbeid eller utdanning.

Risikoen for langtids-NEET forsterkes når flere risikofaktorer opptrer samtidig og forsterker hverandre. Å redusere ungt utenforskap krever en helhetlig og målrettet innsats. Tidlig innsats, tett oppfølging, tverrsektorielt samarbeid og differensierte tiltak tilpasset den enkeltes behov er helt nødvendig. Tiltakene må også fange opp de som står lengst unna skole og arbeidsliv, og spesielt adressere kjente risikofaktorer som utdanningsløp, helseutfordringer og sosiale barrierer.

Ved å møte disse utfordringene med kunnskapsbaserte og koordinerte tiltak, kan vi gi flere unge muligheten til et aktivt og meningsfullt liv – og samtidig sikre velferdssamfunnets bærekraft.

2 Strategiprosessen

Kapittelet viser hvordan strategien er utviklet - hvilke kunnskapskilder som er brukt og hvordan innsikten har formet retningen på arbeidet.

2.1 Hvordan finne løsninger i en floke som utenforskap?

Ungt utenforskap er en kompleks og utfordrende problemstilling. Vi har valgt å tilnærme oss problemstillingen ved å stille følgende spørsmål:

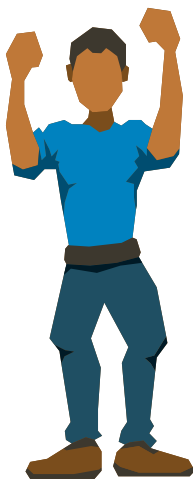
- Hvilke svar finnes i forskning og kunnskapsmiljøer?
- Hvilke svar finnes i laget rundt ungdommen?
- Hvilke opplevelser og løsninger har ungdommen selv?
- Hva er fylkeskommunens rolle?

2.2 Hvor kan det finnes en kilde til positiv endring?

I et forprosjekt ble det fokusert på to overordnede temaer:

- Forskning- og kunnskapsoppsummeringer: Hva sier forskning er viktig for å inkludere unge på en vellykket måte.
- Ungdommens arenaer: Hvilke endringer trengs for ungdommen, hva fungerer godt i dag og hva kan fylkeskommunen gjøre.

Tre fokusområder ble identifisert og er grunnlaget for denne strategien.

Styrke ungdomsstemmen og voksenrollen
for å fremme ungdomsmestring

Alternative veier
for læring, arbeidserfaring
og sosiale møter

Samarbeid
på tvers, samarbeidskultur
og tilpassing av tjenester

2.3 Fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle

Strategien bygger på Akershus fylkeskommunes rolle som samfunnsutvikler og tjenesteleverandør. Den tar utgangspunkt i eksisterende strukturer og tjenester fylkeskommunen rår over, og peker på hvordan disse kan utvikles og brukes mer målrettet i arbeidet mot ungt utenforskap. Samtidig gir strategien retning for hvordan vi kan styrke samarbeid, mobilisere aktører og samordne innsatsen i samfunnet for å inkludere flere unge.

Systemet:

Justere systemet og rammene vi operer innenfor

Tjenestene og samarbeidet:

Styrke laget rundt

Ungdommen selv:

Styrke ungdommenes egne ressurser

2.4 Hva bygger strategien på?

- Kunnskapsgrunnlag (rapporter, forskning og tidligere prosjekter)
- Digitale innspillsmøter med laget rundt ungdommen
- Intervjuer med interne og eksterne enkeltaktører
- Fysiske samlinger med viktige aktører fra offentlig og privat sektor, frivilligheten og academia
- Ungdomspanel og intervjuer med ungdom som har opplevd å stå utenfor
- Samarbeid med Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) og OsloMet ved senter for velferds- og arbeidslivsforskning
- Intern arbeidsgruppe i Akershus fylkeskommune, med representanter fra ulike rådsområder

2.5 Målsetninger

Følgende målsetninger ble vedtatt ved oppstart av arbeidet:

Legge til rette for økt gjennomføring av videregående opplæring og sysselsetting blant unge voksne.

- a) Styrke barn og unges ressurser og bidra til økt tilhørighet gjennom deltagelse, mestring og trivsel.
- b) Styrke laget rundt barn og unge. Med laget rundt barn og unge menes alle som arbeider med og for deres helse, trivsel og læring.
- c) Styrke fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler.
- d) Styrke barn og unges evne til å bli kjent med sin egen personlige og sosiale identitet.

Med utgangspunkt i de nevnte målsetningene, ble det i samarbeid med involverte aktører formulert en overordnet målsetning for strategiarbeidet.

Offentlig, privat, ideell, kunnskaps- og
forskningsorganisasjoner, frivillige og
enkeltpersoner

Personlige egenskaper,
talenter og erfaringer

**Vi skal bidra til å styrke ungdommenes egne ressurser
og laget rundt, og skape økt tilhørighet gjennom
deltakelse, mestring og trivsel der ungdommen er**

Hjemme, skole, fritid, lokalmiljøet,
på jobben og digitalt

2.6 Målgruppe

Alderen 15 til 24 år er en viktig overgangsfase der unge går fra skole til arbeidsliv og etablerer seg som selvstendige voksne. Samtidig er dette en sårbar periode hvor mange risikerer å falle utenfor. Tidlig innsats i denne fasen kan forhindre varig utenforskap og styrke unges muligheter til deltagelse og mestring. Selv om arbeid for barn under 15 år gjennom skole, barnehage og helsetjenester er viktig, er behovet for samordning og målrettede tiltak særlig stort i overgangen til voksenlivet. Strategien rettes derfor mot unge i alderen 15–24 år, med ekstra fokus på de som trenger ekstra oppfølging for å klare seg i ordinære løp. Ungt utenforskap er en samfunnsflokke som krever innsats på tre ulike nivåer; systemet, tjenestene og ungdommen selv.

3 Innsatsområder

Strategien bygger på kunnskap og forskning om unges livssituasjon, utfordringer og samfunnsdeltakelse. Den gir en målrettet og kunnskapsbasert tilnærming til hvordan fylkeskommunen som samfunnsutvikler kan styrke ungdom og redusere utenforskap. Strategien er utviklet gjennom brede og inkluderende prosesser, der ungdom, offentlig og privat sektor, frivilligheten og akademien har vært involvert. Denne involveringen har ledet til tre innsatsområder med tilhørende tiltak.

3.1 Innsatsområde 1: Flere veier til kompetanse – fleksible og likeverdige løsninger for elevene

For at alle elever skal få mulighet til å lykkes, må vi tenke nytt om hvordan opplæring tilbys. Vi må jobbe systematisk for at opplæringsløpene tilpasses den enkeltes behov og forutsetninger, med fleksible og inkluderende løsninger som åpner for flere veier til kompetanse. Gjennom tettere samarbeid med næringsliv og støtteapparat, styrket skolemiljø, bedre overganger og videreutvikling av vellykkede modeller, skal vi skape et mer helhetlig og tilpasset opplæringstilbud i hele fylket.

Målgruppe: Ungdom som står i fare for å falle utenfor eller står utenfor ordinært skoleløp.

Målsetning: Økt andel som gjennomfører videregående opplæring i fylket.

3.1.1 Tiltak 1: Fleksibelt løp i hele fylket

Identifisere gode erfaringer og modeller på kombinasjon av skole og opplæring i bedrift. Deretter se på muligheten til å teste lignende modeller andre steder i fylket. Eksempelvis se til Veidekkeskolen. For å få til dette skal vi skape delingsarenaer og sikre bedre samarbeid med næringslivet. Involvering av partene i arbeidslivet.

3.1.2 Tiltak 2: Videreutvikle mestringsverkstedet

Bruke læring fra eksisterende prosjekter. Evaluere, justere og styrke satsingen. Eksempelvis Prosjekt for inkludering i arbeid og utdanning (PIAU), som også er en del av mestringsverkstedet. Samarbeid mellom fylket, LO, NHO og NAV.

3.1.3 Tiltak 3: Arbeide med overganger

Sikre tettere og bedre samarbeid mellom blant annet skole, elevtjenesten, oppfølgingstjenesten, karriereveiledere, NAV og kommuner, slik at ungdom får god støtte og oppfølging i overgangene. Det skal være klart hvem som har ansvar, og hvordan vi best tar vare på ungdommen.

3.1.4 Tiltak 4: Skolemiljøsatsing

Systematisere og utvikle skolemiljøsatsinger som kan rulles ut på flere skoler. Spre gode erfaringer, styrke samarbeidet mellom skolene og foreldrene, samt videreutvikle laget rundt eleven – inkludert elevtjenesten, psykisk helseteam og andre støttefunksjoner.

3.2 Innsatsområde 2: Flere skal inkluderes i arbeidslivet

Tilknytning og deltagelse i arbeidslivet er avgjørende for at unge skal oppleve mestring, utvikle selvstendighet og bygge en stabil fremtid. Arbeid gir ikke bare inntekt, men også struktur, tilhørighet og en følelse av verdi. For mange ungdommer er dette en viktig vei ut av utenforskap. Samtidig vet vi at noen trenger mer tid, individuell tilrettelegging og tett oppfølging for å kunne finne sin plass i arbeidslivet. Det krever et godt samarbeid mellom skole, NAV, arbeidsgivere og andre relevante aktører for å skape trygge og bærekraftige overgangsløsninger.

Målgruppe: Ungdommer som har utfordringer med å skaffe eller stå i arbeid på egen hånd.

Målsetning: Fremme tidlig arbeidserfaring som kan styrke ungdoms tilknytning til arbeidslivet. Styrke samarbeid med NAV og næringslivet.

3.2.1 Tiltak 5: 1000 nye jobber

Identifisere og mobilisere offentlige og private arbeidsgivere til å tilby nye jobber og tenke nytt rundt rekruttering av unge. Behov for strategisk samarbeid mellom NAV, offentlig og privat sektor. Se til andre gode eksempler, slik som samarbeidsprosjektet Medvind i Ålesund, og samarbeide med sosiale entreprenører.

Fremme tidlig arbeidserfaring som kan styrke ungdoms tilknytning til arbeidslivet. Samarbeide med næringsforeninger og klynger for et mer inkluderende arbeidsliv.

3.2.2 Tiltak 6: Øke inkluderingskompetansen hos arbeidsgivere

Arbeide med inkluderingskompetanse hos arbeidsgivere og koblingen praksis- og læreplasser. Utvikle og tilby en sertifiseringsordning for inkludering og mangfold, med tilhørende nettverk og arenaer for sertifiserte bedrifter. Se til Likestilt arbeidsliv i Agder fylkeskommune. Bidra til kunnskap om lærekandidater slik at næringslivet forstår viktigheten av å gi plass til lærekandidater.

Ses i sammenheng med tiltak 5 og gjennomføres som en pilot. Det skal ses i sammenheng med kompetanseforum, næringsstrategier, sosialt entreprenørskap og inkludering, Temastrategi for likestilling, inkludering og mangfold m.m.

3.2.3 Tiltak 7: Fylkeskommunen rekrutterer fra utenforskapet

Fylkeskommunen tar samfunnsansvar ved å rekruttere unge som står utenfor i egen organisasjon. Utforske hvilke oppgaver vi kan tilby som krever formell kompetanse, arbeid som kan være en del av kompetanseløp og arbeid som ikke krever formell kompetanse. Hente inspirasjon og læring fra tannhelseprosjektet. Se på kobling til mestringsverkstedet. Utforske muligheten for å etterspørre arbeidsinkludering i anbudene vi lyser ut.

3.3 Innsatsområde 3:

Fritid som bygger mennesker og muligheter

En stor del av livet til ungdommene leves på fritiden. Fritidsarenaen er derfor en viktig del av ungdommers liv og utvikling. Gjennom deltakelse i organiserte fritidstilbud får ungdom muligheter til å bygge vennskap, oppleve mestring, utvikle interesser og føle tilhørighet. Dette kan igjen gi bedre forutsetninger for å lykkes på arenaer som skole og arbeidsplass.

Målgruppe: Ungdommer som ikke er en del av et organisert fritidstilbud.

Målsetning: Flere tilbud og møteplasser utviklet av og sammen med ungdommer i regionen.

3.3.1 Tiltak 8: Tilgjengeliggjøre skolebygg

Utvikle videregående skolebygg som nærmiljøarena for ungdom. Undersøke hva som skal til for at bygninger kan benyttes som fritidsarena rett etter skoletid. Gjennomføre pilot og utvikle modell for samarbeid med relevante aktører. Tilby eksempelvis fysisk aktivitet, idrett, kulturtilbud, gaming, leksehjelp, matlaging, støtte til jobbsøking mm. Undersøke muligheten for å engasjere frivillige (spesielt eldre) og tilby jobb til ungdom.

3.3.2 Tiltak 9: Idrett uten hindringer

En helhetlig satsing for støtte til organisasjoner og fellesskap sitt inkluderingsarbeid i idretten. Satsingen skal bidra til å fjerne barrierer knyttet til økonomi, funksjonsnedsettelse, like muligheter og anlegg. Fylkeskommunen skal lære av dette arbeidet og utvide til kulturaktiviteter.

3.3.3 Tiltak 10: Mobilisere frivilligheten

Undersøke hvordan frivilligheten kan bidra som ressurs inn i fritid, skole og arbeidsplass, og styrke voksentettheten gjennom eldre frivillige.

3.4 Tiltak på tvers av innsatsområdene

Målsetning: Gjennom styrket samarbeid skape et mer inkluderende og bærekraftig system som er tilpasset ungdommens behov.

3.4.1 Tiltak 11: Ungdomsmedvirkning

Involvere ungdommene i utforming av tiltak og benytte ulike metoder for å få fram brukerstemmen.

3.4.2 Tiltak 12: Tilpasse egne tilskuddsordninger og satsninger

Gjøre nødvendige endringer i fylkeskommunens egne tilskuddsordninger og satsninger, for å styrke innsatsen mot ungt utenforskap.

3.4.3 Tiltak 13: Systematisk implementering

Sikre en tydelig struktur og jobbe kunnskapsbasert. Bruke verktøy for kontinuerlig forbedring, og sørge for systematisk implementering av tiltak. Følge opp med evaluering, justere underveis, og avslutte tiltak som ikke gir ønsket effekt. Behov for samarbeid med forskningsmiljøer for å sikre at innsatsen er godt forankret i dokumentert kunnskap og erfaring.

3.4.4 Tiltak 14: Forbedret samarbeid og tydelige ansvarsområder

Styrke samarbeidet mellom aktører gjennom å utvikle modeller som sikrer at hver enkelt aktør har klart definerte roller og ansvar. Dette kan inkludere en sentral koordinator som følger opp hver ungdom, og sørger for at tiltakene er godt tilpasset den enkeltes behov.

3.4.5 Tiltak 15: Fylkeskommunen som regional samfunnsutvikler

Det finnes mange gode initiativ der man jobber tverrfaglig og på nye måter, eksempelvis prosjektet #Sammen i Asker kommune. Fylkeskommunen kan bidra i ulike satsinger, dele erfaringer og hjelpe til med å spre gode løsninger. Vi skal understøtte kommunene i deres arbeid og være bindeledd mellom nasjonale myndigheter og lokalt nivå.

4 Fra strategi til handling – hvordan organisere arbeidet videre?

Innsatsområde 1

Innsatsområde 2

Innsatsområde 3

Felles portefølje	En felles fylkeskommunal portefølje av tiltak, med rullering minimum hvert annet år			
Virkemiddel	# Prosjekter # Felles satsninger	# Samarbeid med forskning: Påfyll av kunnskap og kompetanse	# Økonomi: Felles økonomisk finansiering av porteføljen	# Arenaer for deling og samarbeid
Organisering	Et tverrfaglig team fra forskjellige rådsområder, med tydelig mandat til å følge opp porteføljen			
AFK Rolle	Samfunnsutvikler	Tjenesteleverandør	Regional samordner	#Kunnskapspartner #Nettverksbygger #Mobilisator

For å sikre en helhetlig og effektiv tilnærming til arbeidet med unge i NEET-kategorien, vil følgende systematikk legges til grunn:

1. Kunnskapsgrunnlag: Samle informasjon og innsikt for å forstå situasjonen og behovene.
2. Planlegge/utvikle: Involvere relevante aktører, sette mål og planlegge tiltak.
3. Gjennomføre: Iverksette planlagte tiltak og aktiviteter.
4. Evaluere/justere: Vurdere resultatene og gjøre nødvendige endringer for forbedring.

